

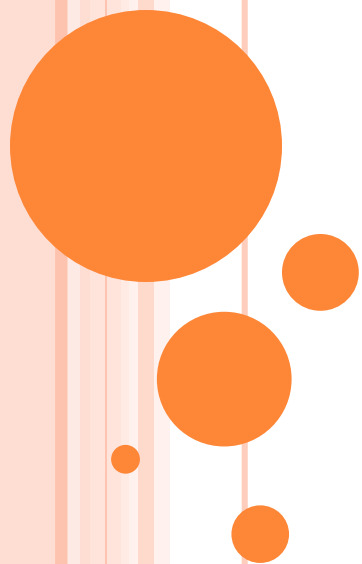
به نام خالق هستی

دین و زندگی یازدهم

درس ۱۲

تدوین: مجید واله

زمینه های پیوند

مقدمه

خانواده ارزشمندترین بنیاد و بنیان نزد خداست که با پیوند زن و مرد به وجود می آید و با آمدن فرزندان، کامل می شود. با تولد فرزندان، زن و مرد، مادر و پدر بودن را می پذیرند و فرزندان خود را در دامان مهربان خود تربیت می کنند.

همانا مردان و زنان مسلمان
 و مردان و زنان با ایمان
 و مردان و زنان فرمان بردار
 و مردان و زنان راستگو و مردان و
 زنان شکيبا و مردان و زنان فروتن
 و مردان و زنان صدقه دهنده
 و مردان و زنان روزه دار و مردان و
 زنان پاک دامن و مردان و زنانی
 که بسیار خدا را یاد می کنند. خدا
 برای آن ها آمرزش و پاداشی
 بزرگ آماده کرده است.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
 وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
 وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ
 وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ
 وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ
 وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ
 وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
 وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً
 وَأَجْرًا عَظِيمًا

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ

مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا

وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي

ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

روم
۲۱

و خداوند برای شما همسرانی از خودتان

قرارداد و از همسرانتان برای شما

فرزندان و نوادگان قرارداد و از پاکیزه ها
روزیتان داد؛

پس آیا [با وجود این مردم] به باطل
می گروند

و به نعمت خدا کفر می ورزند؟

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَ

جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا

بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ

وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ

نحل
۷۲

مفهوم آیات

• یکسانی مقام و منزلت انسانی
زن و مرد

احزاب ،
۳۵

• انس با همسر و رشد اخلاقی و
معنوی از اهداف تشکیل خانواده

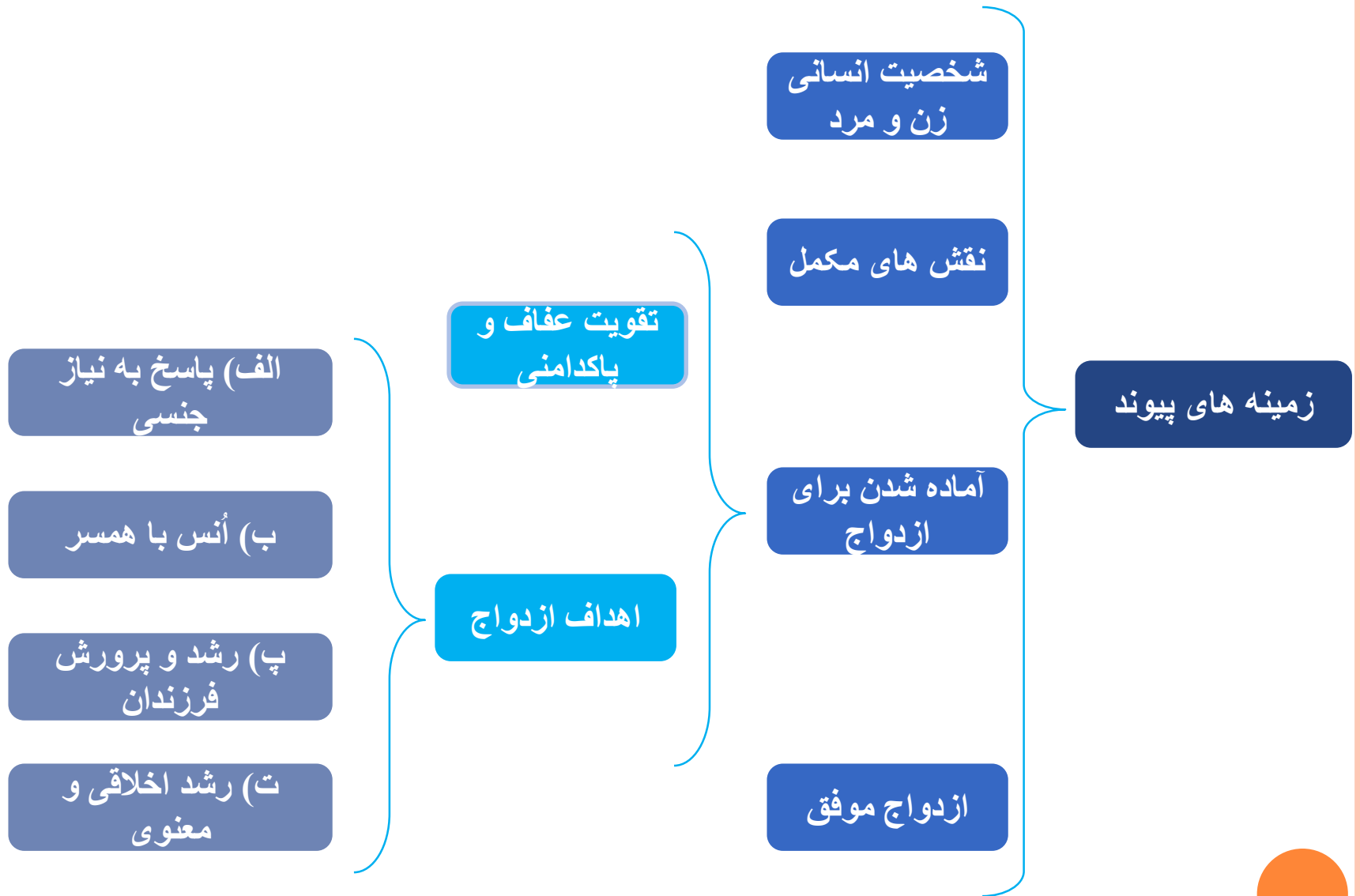
روم ، ۲۱

• رشد و پرورش فرزندان از
اهداف تشکیل خانواده

نحل ، ۷۲

خلاصه درس

شخصیت انسانی زن و مرد

کلمه «انس» ، «انسان» و «بنی آدم» در قرآن کریم اختصاص به جنس خاصی ندارد و هر پیامی که با این کلمات همراه شده ، به زن و مرد ، هر دو ، مربوط می شود. زیرا زنان و مردان به عنوان افراد نوع انسان ، ویژگی های فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که با استفاده از سرمایه های ذاتی خود می توانند به آن هدف برسند و در بهشت جاویدان خداوند منزل گزینند.

بنابراین:

- کرامتی که خداوند به انسان بخشیده و بر سایر مخلوقات برتری داده، اختصاص به زن یا مرد، ندارد.

(ولقد کرّمنا بنی ءادم و.... {اسراء، ۷۰})

- هرکدام از زن و مرد به میزان تقوا، عفاف و دوری از گناه، نزد خداوندگرامی تر است

(من عمل صالحاً من ذکر..... { نحل، ۹۷})

- پاداش اخروی و قرب به پروردگار، به جنسیت انسان مربوط نیست.

(انّ المسلمین و المسلمات { احزاب ، ۳۵})

- گرفتار شدن به عذاب اخروی و دوری از خداوند نیز ارتباطی با زن یا مرد بودن ندارد.

(و الذّین کسبوا السيّئات { یونس ، ۲۷})

پیام آیات ابتدای درس :

احزاب ،
۳۵

• زن و مرد از جهت عمل صالح و پاداش آن، در پیشگاه خداوند یکسان هستند.

روم ، ۲۱
نحل ، ۷۲

• زن و مرد در خلقت یکسان هستند؛ زیرا در این آیات آمده که زوج های شما از خود شما هستند نه موجودی بیگانه از شما.

نقش های مکمل

خداوند، زن و مرد را به گونه ای آفریده که زوج یکدیگر باشند. زوجیت میان زن و مرد آن گاه معنی دارد که هر دو تکمیل کننده ی یک دیگر باشند. بنابراین، زن و مرد گرچه ۱- در ویژگی های انسانی با هم مشترک هستند و ۲- خداوند برای هر دو هدف واحدی معین کرده است، اما از جهت « زن بودن » و « مرد بودن » تفاوت هایی دارند.

این تفاوت ها نیز به گونه ای است که هر دو را به هم نیازمند کرده، بدون این که یکی بر دیگری برتری ذاتی پیدا کند؛ زیرا برتری هر کس نزد خداوند به تقواست که باید آن را در وجود خود پرورش دهد. (۱)

پس، هم مرد برای زن است و هم زن برای مرد.

تقوا امری اکتسابی است نه ذاتی، بنابراین برتری پیدا کردن بر یکدیگر به دلیل ویژگی های ذاتی نیست، بلکه به تلاش خود انسان بستگی دارد. (۱)

برخی تفاوت های زیستی و روان شناسی سبب شده که هر کدام از مرد و زن بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش های متفاوتی را بر عهده بگیرند و یک خانواده ی متعادل را پدید آورند. مقصود از آفرینش انسان ها به صورت زوج، همین است.

مثال: توانمندی عاطفی بالای زنان و قدرت جسمی بیشتر مردان برای آن است که زن و مرد دو نقش تکمیلی در کنار هم ایفا نمایند. زن، با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد و مرد با کارکردن خود نان آور خانواده باشد.

اگر امروزه برخی افراد ارج و منزلت لازم را برای نقش مادری قائل نیستند و بر کار اقتصادی بیش از نقش مادری تاکید می کنند، ناشی از این اشتباه بنیادی است که می پندارند فضیلت و قدر و منزلت آدم ها به قدرت اقتصادی آن هاست.

« مهم ترین عامل پایداری خانواده، پس از ازدواج، درک درست زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک می باشد. »

اگر همسران از این موضوع غافل باشند (علت)، ۱- به سرعت در محیط خانه از هم بیگانه می شوند و ۲- با پیش آمدن کوچک ترین تنش از هم جدا میشوند (معلول).

اما اگر درک متقابل از نیاز ها وجود داشته باشد (علت)، به تعبیر قرآن کریم، لباس یکدیگر می پوشند و کاستی ها و نقص های یکدیگر را می پوشانند (معلول).

از این رو، هر جوانی باید قبل از ازدواج، برای خود برنامه‌ای تنظیم کند و به درک درستی از ازدواج و زندگی خانوادگی برسد، تا بتواند یک خانواده‌ی موفق را تشکیل دهد.

آماده شدن برای ازدواج

انسان، با رسیدن به بلوغ و دوره‌ی جوانی وارد مرحله‌ی مسئولیت‌پذیری می‌شود و شایستگی آن را به دست می‌آورد که مخاطب خداوند قرار گیرد و برای سعادت خود و خانواده‌ای که در آینده‌ی نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه‌ریزی نماید.

مهم ترین برنامه های آمادگی برای ازدواج عبارت اند از:

۱. تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ
۲. مشخص کردن هدف های خود از تشکیل خانواده
۳. شناخت معیارها و شاخص های همسر مناسب
۴. شناخت ویژگی های روحی زن و مرد
۵. آشنایی با نقش خود در خانواده به عنوان زن یا شوهر ، مادر یا پدر
۶. کسب آمادگی پذیرش مسئولیت در خانواده

۱. تقویت عفاف و پاکدامنی

دوره ی بلوغ تا ازدواج از حساس ترین و ارزشمند ترین دوره ی عمر انسان است. دوره ی گذر از کودکی و ورود به بزرگ سالی و پذیرش مسئولیت های زندگی است. اگر جوان، این دوره را با پاکی و پاکدامنی بگذراند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده ی به گناه و فحشا نشده باشد، راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندان خود بسیار هموار کرده است. (۱)

توصیه های قرآن کریم برای حفظ پاکدامنی قبل از ازدواج :

۱. قرآن کریم از دختران و پسران می خواهد که قبل از ازدواج نیز، حتماً عفاف پیشه کنند تا خداوند به بهترین صورت زندگی آنان را سامان دهد.

(ترکیبی درس ۱۳ - دوم) آیه ی « قل للمومنین یغضوا... و قل للمومنات یغضن من ... »

نیز بیانگر حفظ عفاف و پاکدامنی در زنان و مردان است. (۱)

۲. هم چنین می خواهد که به هیچ وجه در پی رابطه ی پنهان و آشکار با جنس مخالف بر نیایند که زیان آن تا قیامت دامن گیر آنان خواهد شد و در نسل های آنان تأثیر بد خواهد گذاشت.

هر جوانی به طور فطری و طبیعی ۱-خواستار ازدواج با کسی است که قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده و به گناه آلوده نشده است. کسی که چنین خواستی دارد، باید خودش نیز این گونه باشد. ۲-هم چنین هر کس خواستار آن است که دیگران به اعضای خانواده ی او نظر سوء نداشته باشند، خودش هم باید چنین باشد. نظام هستی بر عدالت است (بالعدل قامت السموات و الارض). عمل هر کس، عکس العملی دارد که قسمتی از آن در این جهان ظاهر می شود و قسمتی دیگر در آخرت.

در این مسیر، پیش‌گیری بهتر از درمان است. برای پیشگیری از گرفتاری به بیماری فساد و گناه باید کاری کنیم که در آستانه‌ی انجام گناه قرار نگیریم. در عصری که گسترش دهندگان فساد و فحشا از آخرین دستاوردهای علمی برای رسیدن به مقاصد شوم خود بهره می‌برند، باید با ۱- زیرکی، ۲- شجاعت روحی و ۳- توکل بر خداوند، راه‌های نزدیکی به گناه را ببندیم و بینی شیطان را بر خاک بمالیم.

اقدامات مؤثر برای حفظ پاکدامنی :

- (۱) شناخت سیره و روش زندگی پیامبر اکرم(ص)، فاطمه زهرا(س)، امامان بزرگوار (ع)
- (۲) انجام درست و به موقع نماز، به خصوص به صورت جماعت و با حضور در مسجد

- ۳) مشغول بودن به کارهای ضروری مانند درس خواندن ، کارهای فنی ، هنری ، همکاری در بسیج و ...
- ۴) نگاه نکردن به فیلم ها ، سایت ها و تصویر های شهوت انگیز
- ۵) استقامت در برابر تحریک دیگران برای دیدن یک فیلم یا یک پیام نامناسب و توانایی «نه» گفتن به آن ها
- ۶) انتخاب دوست دین دار و نماز خوان و معاشرت نکردن با افراد بی بند و بار
- ۷) استفاده از لباس مناسب با شأن و منزلت انسان مسلمان
- ۸) شرکت در جلسات و مراسم مذهبی مانند مجالس دعای کمیل ، ندبه و...
- ۹) دوری از مجالس تشویق کننده و تحریک کننده به گناه
- ۱۰) انجام ورزش ، به صورت مرتب ، با دوستان هم فکر و مناسب

۱۱) توجه به نصیحت‌ها و خیرخواهی‌های پدر و مادر

۱۲) کنترل نگاه به نامحرم

۱۳) برنامه‌ریزی برای افزایش معرفت دینی و مطالعه‌ی کتاب‌های علمی

۱۴) معاشرت بیشتر با خویشان و نزدیکانی که معنویت را در انسان تقویت

می‌کنند.

۱۵) عاقبت‌اندیشی در کارها و تصمیم‌گیری بر اساس فکر و اندیشه

۲. اهداف ازدواج

یکی از مهم ترین تصمیم گیری های زندگی هر انسانی، تصمیم گیری برای ازدواج است. این تصمیم گیری نباید بدون فکر و برنامه ریزی قبلی باشد. پس شایسته است که به تدریج درباره ی هدف خود از ازدواج فکر کنیم . هوشمندانه وارد این مرحله ی زندگی شویم.

خداوند چهار هدف برای تشکیل خانواده قرار داده است :

(۱) پاسخ به نیاز جنسی

(۲) انس با همسر

(۳) رشد و پرورش فرزندان

(۴) رشد اخلاقی و معنوی

اول : پاسخ به نیاز جنسی

ابتدایی ترین زمینه ی شکل گیری نهاد خانواده، نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است.

این نیاز که احساس آن از دوران بلوغ آغاز می شود، اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می کند و آنان را به سوی تشکیل خانواده می کشاند.

بر اثر ازدواج و پاسخ صحیح به این نیاز ، هر کدام از زن و مرد به یک آرامش روانی می رسند.

دوم : انس با همسر

هر یک از زن و مرد، نیازمند به زندگی با دیگری هستند و این نیاز پس از بلوغ آشکار می شود. این نیاز به گونه ای است که اگر فردی از راه های نامشروع نیاز جنسی خود را برطرف کند و غرق در آلودگی های جنسی باشد، امّا مجرد و بدون همسر زندگی کند باز هم یک بی قراری و ناآرامی او را آزار می دهد که فقط با ازدواج و بودن در کنار همسر برطرف می شود.

برخی از ازدواج های ناموفق هم ریشه در همین موضوع دارند که زن یا مرد به این نیاز همسر خود توجهی ندارد و رفتاری آرامش بخش از خود نشان نمی دهد. تجربه های روان شناختی گویای آن است که توانایی زن نسبت به مرد در ایجاد سکونت و آرامش بیشتر است و مبدأ آرامش در خانواده ، اوست.

سوم : رشد و پرورش فرزندان

فرزند، ثمره ی پیوند زن و مرد و تحکیم بخش وحدت روحی آن هاست.

مسئولیتی که با آمدن فرزندان بر دوش پدر و مادر قرار می گیرد، بسیار سنگین و غیر قابل چشم پوشی است. زن و مردی که ازدواج می کنند و خداوند به آن ها فرزندی می بخشد ، در حقیقت با خداوند پیمان بسته اند که این هدیه های الهی را شکوفا کنند و به ثمر رسانند.

بنابراین، تمام فعالیت های بعدی پدر و مادر باید به گونه ای تنظیم شود که به رشد این نهال ها و بالندگی آن ها کمک کند.

بهداشت روانی و جسمی کودک و تعادل رفتاری و تعالی اخلاقی وی یک
خواست الهی است که از همان ابتدای ازدواج باید مورد توجه قرار گیرد.

چهارم : رشد اخلاقی و معنوی

عالی ترین هدف تشکیل خانواده، رشد اخلاقی و معنوی هر یک از اعضای خانواده است.

پسر و دختر

جوان با تشکیل

خانواده به این

فواید دست

می یابند

۱) زمینه های فساد را از خود دور می کنند.

۲) مسئولیت پذیری را تجربه می نمایند.

۳) مهر و عشق به همسر و فرزندان را در خود پرورش می دهند.

۴) ایثار و از خود گذشتگی برای دیگری را تمرین می کنند.

۵) وفا داری ، حسن خلق ، مدارا ، تحمل رنج ها و سختی ها و بسیاری از صفات اخلاقی دیگر را در خود پدید می آورند.

علاوه بر این، خانواده تنها محیط مناسب برای تربیت صحیح کودکان و رشد همین فضائل اخلاقی

در آن هاست. البته، این در صورتی است که پدر و مادر با مسئولیت خود آشنا باشند و آن را

انجام دهند.

نکته ی مهم

برای اینکه یک ازدواج موفق داشته باشیم که هم به جدایی منجر نشود و هم سبب خوشبختی ابدی ما گردد، لازم است که هر چهار هدف را در تشکیل خانواده در نظر بگیریم و هدف چهارم را در اولویت قرار دهیم.

مثال : اگر پس از تشکیل خانواده، فقط هدف اول (پاسخ به نیاز جنسی) را دنبال کنیم و برای سه هدف دیگر تلاش نکنیم، پس از مدتی، اختلافات ظاهر می شوند و دوری روحی و روانی از یکدیگر زندگی را خسته کننده می کند. اما اگر پس از تشکیل خانواده هر یک از زن و شوهر تلاش کنند که در کنار دیگری اخلاق حسنه را تمرین نمایند، به زودی محیطی آرامش بخش و سرشار از نشاط و لذت شکل خواهد گرفت و اعضای خانواده تا آخر عمر با احساس رضایت و موفقیت در کنار هم زندگی خواهند کرد.

